

Disciplinovanost v myšlení

Myšlení je pro člověka nejen samozřejmostí (taková formulace by ovšem před kritickým pohledem neobstála), ale především nutností. A táž nutnost vede myšlení k jistému typu charakternosti a snad i soustavnosti, zkrátka k dodržování a rozšiřování či prohlubování jistých pravidel a zásad, tedy k jakési disciplinovanosti. Myšlení tedy není něčím, čím by člověk (každý normální člověk) byl nějak vybaven, ale náleží ve skutečnosti mezi dovednosti, k nimž sice člověk má nepochybně jisté dispozice, ale jimž se především a hlavně musí učit. To ovšem předpokládá učit se u někoho a od někoho. Však přece slovo „disciplína“ (původně učení, vzdělávání) souvisí se slovem „discipulus“: učit se u někoho znamená stát se něčím žákem, učedníkem. V tom ovšem není myšlení žádnou výjimkou, platí to pro všechny dovednosti. Myšlení je oproti všem ostatním dovednostem specifické tím, že má své vlastní, na okolnostech i na situacích nezávislé „normy“ či „závazky“, které musí (musí a má, nechce-li selhávat) dodržovat a splňovat. Tou nejdůležitější, jakousi „vrcholovou“ normou je ovšem něco, co myslící člověk nejen neovládá a nikdy nemůže ovládnout, ale co je a zůstává poslední normou či posledním kritériem všech druhotných norem a pravidel, kterých myslící člověk také musí dbát a která musí ve svém myšlení respektovat. Zvláštností této poslední a nejvyšší „normy“ je to, že se nemůže stát přímo předmětem myšlení, a to ani myšlení nanejvýš disciplinovaného. Sám užívám k pojmenování této nejvyšší „normy“ termínu „pravda“, ale vždycky pouze s připomínkou, že nejde rozhodně o ‚pravdu‘ v řeckém smyslu, tedy o *alétheia* čili „neskrytost“, a už vůbec ne o ‚pravdu‘ v rozšířeném, ale upadlém smyslu „shody se skutečností“. – Disciplinovanost myšlení vzhledem k pravdě se vlastně „redukuje“ na naprostou otevřenost vůči ní a vůči jejímu světlu, v němž se pak ukáže (a ukazuje) nejen „všechno“ ve smyslu veškeré skutečnosti (včetně lidské společnosti a lidí a jejich aktivit atd.), ale zejména osoba a život a také myšlení toho, kdo se rozhodl pravdě dát své schopnosti do služby. Což ovšem popravdě nelze označit za nějakou „redukcí“, nýbrž spíše naopak o vrcholný akt vstřícnosti a odevzdanosti a zavázanosti atd. pravdě samé (a ničemu a nikomu jinému).

(Písek, 141114-1.)